

УДК 658

Інноваційний менеджмент в Україні як складова частина загальної системи управління підприємством

Бердніков С.В.

магістр

Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара

Скрипник Н.Є.

кандидат економічних наук,

доцент кафедри економіки та управління підприємством

Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара

У статті розглянуто основоположні поняття менеджменту інновацій. Його слід оцінити як сукупність дій, яка забезпечує становлення підприємства. Інноваційний менеджмент використовується для ефективного управління процесом розроблення, впровадження, виробництва та комерціалізації інновації, при цьому важливим моментом є вдосконалення координуючих дій операційної системи виробництва, управління персоналом і здійснення контролю над інноваційним процесом. Проаналізовано проблеми інноваційного становлення в Україні, запропоновано основні методи їх вирішення.

Ключові слова: інновації, інноваційний процес, менеджмент, інноваційний продукт, підприємство.

Бердников С.В., Скрипник Н.Е. ИННОВАЦИОННЫЙ МЕНЕДЖМЕНТ В УКРАИНЕ КАК СОСТАВЛЯЮЩАЯ ОБЩЕЙ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ ПРЕДПРИЯТИЕМ

В статье рассмотрены основополагающие понятия менеджмента инноваций. Его следует оценить как совокупность действий, которые обеспечивают становление предприятия. Инновационный менеджмент используется для эффективного управления процессом разработки, внедрения, производства и коммерциализации инновации, при этом важным моментом является совершенствование координирующих действий операционной системы производства, управления персоналом и осуществление контроля над инновационным процессом. Проанализированы проблемы инновационного становления в Украине и предложены основные методы их решения.

Ключевые слова: инновации, инновационный процесс, менеджмент, инновационный продукт, предприятие.

Berdnikov S.V., Skrypnyk N.E. INNOVATION MANAGEMENT IN UKRAINE AS A COMPONENT OF THE OVER-ALL SYSTEM OF ENTERPRISES MANAGEMENT

The article describes the basic concepts of management innovation. It should be assessed as a set of actions which ensure the formation of the company. Innovation management is aimed at effective management process design, implementation, production and commercialization of innovations, and the important point is to improve coordination of actions of the operating system and control the innovation process. Also, problems of innovative formation in Ukraine were analyzed and were offered the basic methods of solving them.

Keywords: innovation, innovation process, management, innovation product, the company.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Практика світових і українських компаній показує, що основну роль на підприємствах у кризових умовах відіграють раціональне використання всього потенціалу компанії та вмiла організація й управління нею.

Організації потребують інновації, так як саме вони забезпечують ефективний результат в організаційній, фінансовій, виробничій сферах.

В умовах підвищеної конкуренції на українських ринках у споживачів підвищуються вимоги до надаваних їм продуктів і послуг, тому постійні нововведення можуть стати одним із чинників отримання конкурентних переваг.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблеми інноваційного менеджменту освіти досліджуються у працях В. Плакіді, Л. Федулової, І. Мойсеєнко, І. Кукурудзи, М. Хучека, Ю. Морозова та ін.

Аналіз опрацьованої наукової літератури дає змогу зробити висновок про наявність значної кількості наукових праць вітчизняних і зарубіжних авторів із даної теми, проте проблема інноваційного становлення в Україні залишається малодослідженою.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті – виявити основоположні поняття менеджменту інновацій та проаналізувати функції і стадії інновацій на

сучасних підприємствах, дослідити проблеми інноваційного становлення в Україні, розробити основні методи їх вирішення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інноваційний менеджмент – система, в якій фактори взаємодіють між собою, які націлені на досягнення або підтримання потрібного рівня життєздатності та конкурентоспроможності підприємства за допомогою механізмів управління інноваційними процесами [1]. Інноваційний процес – це процес створення, освоєння, поширення і застосування інновації [2].

Інновація – процес створення, поширення і застосування нововведення, яке сприяє становленню і зростанню результативності роботи фірми для задоволення певних потреб. Воно може вживатися як до продукту і послуги, так і до способу їх виробництва. Це значення може бути застосоване також до будь-якої модернізації, забезпечує економію витрат або створює дані для такої економії [3]. Нововведення – це впровадження нових ідей, які в кінцевому підсумку набувають форму продукту, послуги або нового виробничого процесу [4, с. 488].

Інноваційний продукт є результатом виконання інноваційного плану і науково-дослідницької та (або) дослідно-конструкторської розробки нової спецтехнології (у тому числі інформаційної) або продукції з виготовленням експериментального прикладу або дослідної партії [5, с. 45]. Інноваційний проект включає в себе комплект необхідних документів, в яких прописані всі потрібні процедури і комплекс заходів (в тому числі інвестиційних) щодо створення і реалізації інноваційного продукту і (або) інноваційної послуги [6, с. 490].

Мета інноваційного менеджменту полягає в нарисі основоположних спрямувань науково-технічної і виробничої діяльності компанії в таких сферах її діяльності [7, с. 14]:

- розробка, поліпшення і впровадження нової продукції;
- подальша модернізація і розвиток застарілих рентабельних виробництв;
- закриття неприбуткових виробництв.

Здійснення інноваційного менеджменту передбачає: розробку та реалізацію планів і програм інноваційної діяльності; нагляд за ходом розробки інноваційної продукції та подальше впровадження; розгляд планів створення нових товарів; проведення цілісної інноваційної політики: координації діяльності у виробничих підрозділах; забезпечення фінансами програм інноваційної діяльності;

забезпечення інноваційної діяльності кваліфікованим персоналом; створення тимчасових цільових груп для комплексного вирішення інноваційних завдань – від ідеї до серійного виробництва товарів.

Завдання інноваційного менеджменту: осягнення стану сфери господарської діяльності та господарюючих систем, що здійснюють інновації; осягнення специфіки самого інноваційного процесу.

Об'єктом інноваційного менеджменту можуть виступати інноваційний процес, окремо взята інновація або інноваційна діяльність у цілому.

Предмет інноваційного менеджменту становлять відносини, що виникають у процесі управління виробництвом і впровадженням інновацій різного типу [8, с. 302].

Перелік завдань, які вирішуються в межах інноваційного менеджменту, винятково широкий. До продуктивних інновацій належать:

- аналіз ринку для нового продукту або послуги;
- прогноз тривалості і стадій життєвого циклу нового товару;
- визначення методів продажу нового продукту;
- дослідження кон'юнктури ринків збуту;
- підбір відповідних субпідрядників (контрагентів) за планом створення нового продукту;
- огляд патентної чистоти нового товару, методів його забезпечення, планування способів охорони нового продукту;
- вибір варіантів конкурентної стратегії з можливими суперниками з приводу здійснення інновацій;
- сукупний огляд витрат, ціни, обсягу виробництва і збуту нового продукту для планування оптимального обсягу випуску;
- оцінка продуктивності інноваційного плану та його привабливості для інвесторів, розробка механізму залучення інвестицій;
- огляд пов'язаних із планом ризиків, вибір способів їх мінімізації та страхування;
- визначення результативної маркетингової стратегії;
- огляд раціональності і вибір форми передачі нових спецтехнологій, які застосовуються під час виробництва товару;
- відбір та оцінка ідей щодо створення нових товарів;
- стимулювання й управління кадрами, які розробляють і виробляють нові товари;
- забезпечення сприятливого мікроклімату і підприємницької культури на підприємстві.

Цілями інноваційного менеджменту є певні завдання, які вирішуються в певних господарських ситуаціях на певних етапах реалізації загальної інноваційної стратегії компанії особливо оптимальним і результативним методом. Це такі цілі інноваційного менеджменту, як розробка і впровадження нововведень, інвестиційна діяльність, спрямована на фінансування цих нововведень, навчання і подальше просування кваліфікованого персоналу, безперервне поліпшення наукової бази і науково-дослідної та дослідно-конструкторської роботи (НДДКР), а також способів і прийомів управління.

Кожен з учених, які вивчали інноваційний менеджмент, пропонує свою класифікацію інновацій. Ось деякі з них.

Я. ван Дейк розрізняє інновації за характером їх галузевого призначення: наявні інновації; інновації, які створюють нові гілки; інновації, що виникають в інфраструктурних галузях: транспорті, зв'язку, освіті, громадській сфері та ін. [9].

Класифікація інновацій за Ю. Бажал можна представити так:

- 1) за типом: продуктові, технологічні, сировинні, організаційні, збутові та інфраструктурні;
- 2) за новизною місця впровадження: нова гілка (нове виробництво), присутня гілка (наявне виробництво);
- 3) за інноваційною функцією: базові, поліпшуючі і псевдоінновації.

На думку В.Г. Мединського, систематизувати інновації потрібно за:

- ступенем могутності;
- рівнем розробки і поширення;
- ступенем новизни і глибиною змін;
- масштабом інноваційних процесів;
- сферою розповсюдження;
- змістом і сферою використання;
- цілеспрямованістю дій.

Функції інновації відображають її призначення в економічній системі держави та роль в господарському процесі. Під час реалізації інновації, запропонованої до продажу, відбувається обмін «гроші – інновація». Грошові кошти, отримані підприємцем у результаті такого обміну, покривають витрати на створення і продаж інновацій, приносять виручку від реалізації інновацій, є поштовхом до створення нових інновацій і є джерелом фінансування нового інноваційного процесу [10].

Виходячи з усього перерахованого вище, можна зробити висновок, що інновація виконує три функції (рис. 1).

Розвиток інноваційного процесу можливий лише тоді, коли в компанії спостерігається зростання інвестицій. Значимість цієї галузі інвестування визначається впливом технологічних укладів на відтворювальні процеси, необхідністю відновлення елементів основного й оборотного капіталу, освоєння випуску нових товарів для зростання конкурентоспроможності. Інноваційна цілеспрямованість інвестицій у ринковій економіці є

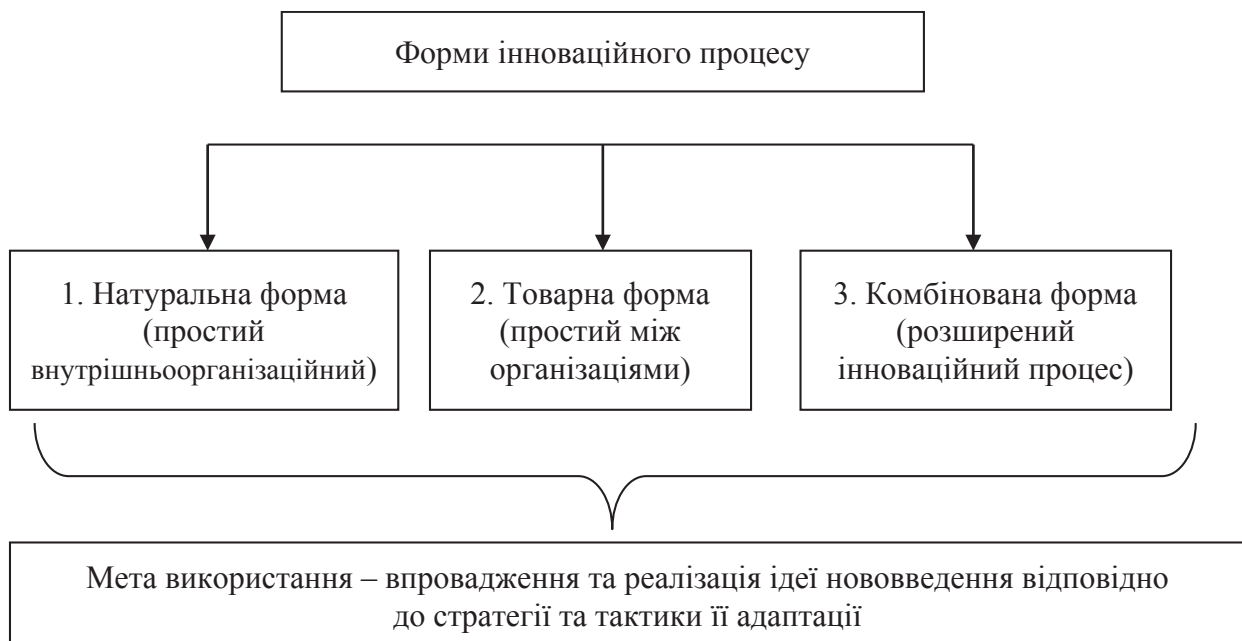

Рис. 1. Функції інновації

Джерело: розроблено автором на основі [10]

сильним фактором економічного зростання, визначає стабільну, еластичну, чудово налагоджену систему інвестування та пов'язані з нею механізми [11].

Інноваційний процес – процес, що полягає у створенні, поширенні і застосуванні нововведення (тобто спільності нових ідей і пропозицій, які можуть бути здійснені і за масштабності їх застосування та продуктивності результатів можуть стати основою будь-якого нововведення) [12].

Це реформування нових видів і методів людської життєдіяльності (нововведень) у суспільно-культурні норми і приклади, які забезпечують їх інституційне оформлення, інтеграцію і закріплення в культурі соціуму. Інноваційні процеси виражають суть процесів суспільних змін, що характеризують джерело становлення соціуму. Ці процеси носять дискретний, традиційно циклічний характер, вузько пов'язаний із життєвим циклом нововведення, спрямований не на збереження наявного, а на його трансформацію, на перехід в іншу якість, із невідворотним ризиком неоптимальності або навіть нежиттєздатності запропонованого, з ревізією застарілих норм, а неодноразово і з їх заміною. Це одна з основних соціокультурних передумов становлення соціального життя, збагачення її новими пізнавальними, технологічними, естетичними і всіма іншими формами людського досвіду.

Можно виділити такі основні форми інноваційного процесу (рис. 2).

Виходить, що кожен хід інноваційного процесу необхідно відстежувати і коригувати на основі інформації, яка передає стан ринку інновацій про досягнення суперників, про запити потенційних покупців та ін. На основі цього приймається рішення про подальше становлення інноваційного процесу або про його припинення (у разі, скажімо, якщо суперник випередив із виготовленням аналогічного товару з кращими споживчими характеристиками).

З огляду на всі останні політичні події, що відбуваються в Україні, на тлі катастрофічної девальвації національної валюти, а також зростаючої інфляції і збільшення рівня безробіття винятково затребуваною складовою частиною розвитку економіки нашої країни стають процеси інноваційного розвитку [14].

Перманентна реструктуризація і диверсифікація спецтехнологій виробництва, вибору товарів, що випускаються, способів організації виробництва і їх управління, а також прийомів маркетингу стратегії стають не тільки значущими константами конкурентної ринкової стратегії сучасного підприємства, а й відіграють ключову роль в економічному і соціальному становленні соціуму [14].

Стає очевидним, що успіх перспективних економічних реформ неможливий без активності інноваційних процесів на всіх ярусах економічної системи. Дослідження розвитку ринку інновацій на інтернаціональному та національному рівнях дасть нам змогу визна-

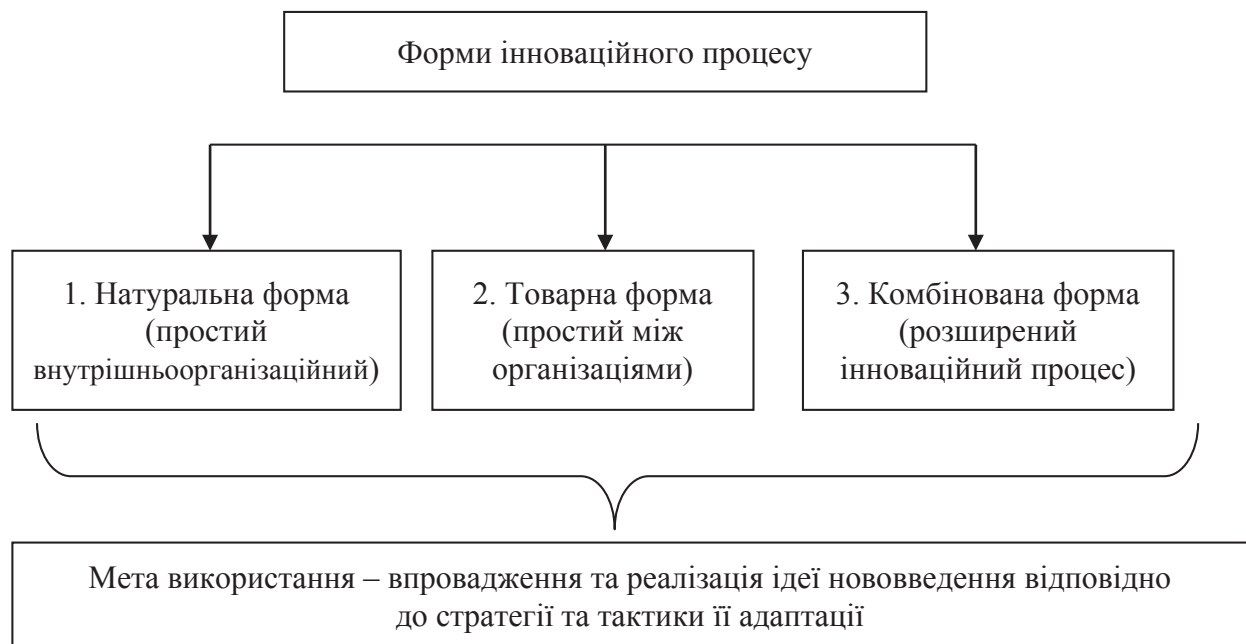

Рис. 2. Мета використання різних форм інноваційного процесу

Джерело: розроблено автором на основі [13]

чити місце України в процесі націоналізації і глобалізації науково-технічного розвитку.

На сьогоднішній день серед проблемних питань інноваційної сфери України переважно визначають чотири основні [14]:

- відсутність фінансування програм з інноваційної діяльності;
- неузгодженість інтересів держави і представників організаційних конструкцій;
- стрімкий розвиток НТП і неквапливе впровадження нововведень у техніці і спецтехнології виробництва;
- низький рівень охорони розумової власності.

Основними шляхами активації інноваційної діяльності в Україні можуть бути:

- належний рівень охорони розумової власності;
- підготовка висококваліфікованих кадрів, які зможуть забезпечити розвиток інноваційної сфери;
- підтримка умов впровадження інновацій переважно вітчизняними вченими;
- створення пільг компаніям для впровадження інноваційного товару;
- створення сприятливого для інновацій мікроклімату;
- грамотний поділ фінансових джерел на різні сфери розвитку НТП.

Для зростання результативності інноваційної діяльності підприємств державі потрібно:

- створити закони і нормативи з впровадження інновацій у державу як на обласному, так і на територіальному рівні;
- розробити плани щодо фінансування підприємств для результативного впровадження ними інновацій;

– увести пільги підприємцям для введення інновацій у виробництво так, щоб самі підприємці були в цьому зацікавлені.

Висновки з цього дослідження. Розглянуто поняття інноваційного менеджменту, яке визначається як взаємопов'язаний комплекс дій, що націлений на досягнення або підтримання необхідного рівня життєздатності та конкурентоспроможності підприємства за допомогою механізмів управління інноваційними процесами.

Інноваційний менеджмент – система, в якій фактори взаємодіють між собою, які націлені на досягнення або підтримання потрібного рівня життєздатності та конкурентоспроможності підприємства за допомогою механізмів управління інноваційними процесами [1]. Інноваційний процес – це процес створення, освоєння, поширення і застосування інновації [2]. Весь хід цього процесу повинен відстежуватися і коректуватися на основі інформації про стан ринку інновацій: про досягнення конкурентів, про запити потенційних споживачів та інше. На основі цього приймається рішення про подальший розвиток інноваційного процесу або про його припинення.

Для ефективної реалізації програм інноваційного розвитку необхідна відповідна державна підтримка. Значна роль держави в процесах комерціалізації технологій визначається політикою держави, спрямованою на створення економіки інноваційного типу. Розглянуто основні проблеми у формуванні та реалізації державної інноваційної політики в Україні. Виходячи з вищеперерахованих проблем, було виділено основні фактори, на яких повинен базуватися інноваційний розвиток України.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Плакіда В.Т. Конспект лекцій з дисципліни «Інноваційний менеджмент» / В.Т. Плакіда. – Х. : ХНАМГ, 2010. – 76 с.
2. Сутнісна характеристика інновацій та інноваційних процесів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lib.lntu.info/book/page5.html>.
3. Суцність инновационного менеджмента [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://viktorovats.ru/>.
4. Федулова Л.І. Менеджмент організацій : [підручник] / Л.І. Федулова. – К. : Либідь, 2004. – 448 с.
5. Ілляшенко С.М. Інноваційний менеджмент / С.М. Ілляшенко. – Суми : ВТД, 2010. – 334 с.
6. Мойсеєнко І.П. Інвестування : [навч. посіб.] / І.П. Мойсеєнко. – К. : Знання, 2006. – 490 с.
7. Хучек М.В. Инновации на предприятиях и их внедрение / М.В. Хучек – М. : Луч, 2002. – 258 с.
8. Анисимов Ю.П. Инновационный менеджмент : [учеб. пособ.] / Ю.П. Анисимов. – Воронеж : Воронежский государственный технический университет, 2007. – 208 с.
9. Морозов Ю.П. Инновационный менеджмент : [учеб. пособ. для вузов] / Ю.П. Морозов. – М. : ЮНИТИ, 2001. – 214 с.
10. Механізм формування і реалізації стратегії управлінських інновацій [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://knowledge.allbest.ru/>.

11. Еволюційні аспекти змістової характеристики інвестицій як економічної категорії [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://book.net/index.php?p=achapter&bid=6010&chapter=1>.
12. Інноваційний процес [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://kniga.scienceontheweb.net/innovatsionnyiy-protsess-34060.html>.
13. Гольдштейн Г.Я. Инновационный менеджмент : [учеб. пособ.] / Г.Я. Гольдштейн. – Таганрог : ТРТУ, 1998. – 132 с.
14. Кукурудза І.І. Інноваційна діяльність в регіоні: стан, проблеми, перспективи / І.І. Кукурудза // Вісник економічної науки України. – 2012. – № 1. – С. 67–70.